

OLASZKA SÁNDOR

Dermező

A nógrádi dombvidéken van Dermező, Salgótarjától északra, közel a szlovák határhoz, nem messze Bodoktól. Mély völgyben fekszik, mint az idő, hosszan, mint tavasztól a nyár. Mint egy történet, magaslik fölé a Hold vára alatti bazaltorgona, erdőkatedrális kupolája alól, aminek a dalai nyomokat hagytak a vidéken. Bányákat ásott, síneket vert a völgybe, még a Ráv patak csillogó vizénél estéenként kutyák és farkasok énekeltek himnuszt a bokrok mögül a holdnak, és fehér, kicsi csillagok fürödtek benne, miközben a fekete éjszaka gyengéden átkarolta a magas, karcsú fákat. Az orgona dallamaival szállt az itt lakók lelke, és bár szerényen, de a szántóföldek, bányák, valamint a vasútnak köszönhetően nem volt gond a megélhetés.

Dermező nevét a második világháború után jegyeztette be hivatalosan a jegyzékbe, miután Alsó- és Felsőak egyesült közigazgatásilag. A Dermező nevet a Sudami-domb oldalában ülő, bánatos, síró lányok miatt vette fel a falu, akik törött szívvel várták haza a párjukat, hiába, mert nem tértek vissza soha. Ezek a lányok hozzáadták könnyeiket a szélhez, ezeknek a lányoknak a könnye dermed rá őszi ősre a völgy rétjeinek, dombjainak zöld fűvére.

Dermezőt azonban nem orgonája, bús özvegyei tették ismertté, vagy a táj babonásan mesebeli gyönyörűsége, hanem a Día de Los muertosal vetélkedő halottak napja alkalmából rendezett fesztivál hete, amit minden évben megtartanak. 1957-re nyúlik vissza a szokás gyökere. Akkor lépett hivatalába az új polgármester, Gurdaly János, aki mindenben tudta, mi kell a parasztnak, munkásnak, és miután sajnálatát fejezte ki azon dermezői családoknak, akiknek valamely rokonát bebörtönözték vagy megölték a szabadságharcban, rögtön munkához látott, és az orgona dallamát túlharsogva mutatta az utat a fejlődés, a kollektivitás irányába. Gurdaly meggyőző volt. Nem élt fényűzően, nem volt arrogáns, egyedül ötvenhatról, meg a végzettről nem szeretett beszélni. Mindenki vághatott disznót, főzhetett pálinkát, olcsón juthatott telekhez, építőanyaghoz, és ha a két kínos témát el tudta kerülni, valamint Gurdallyal barátságban volt, még néhány ártatlan stiklit is megengedhetett magának. Homor Gyula, vagy becenevén Szikla, helyi fafaragó nagyon jó barátja volt Gurdalynak. Egyenesen elítélte ötvenhatot, és a véget kinevette, gúnyolta, a fejfákra

trefás, népi versikéket festett, vidám ünnepnek fogva fel a halált. Szikla így hozzájutott a Rofoin villához, ahol a temetések után igazi zenés, mulató halotti torokat tartott. A dermezőiek először furcsállták, hogy örülniük kell a halálnak, és vigadni a gyász helyett, de a jó hangulatú torok, vidám, színes fejfák megnyerték a legtöbb falusi szívét, és szép lassan híre ment a dermezői temetéseknek, egyre több és több kirándulót vonzva a faluba. Annyira a falu szellemiségébe ivódott ez a szokás, hogy amikor rendszerváltáskor a falu elsőnek szabadon választott polgármestere életellenes, babonás rituálénak titulálva be akarta zárni az első temetőt megtöltve a szemében halottgyalázásnak tűnő sziklai hagyományt követni, a lakosok majdnem a háza előtt meglincselték. Ennek a nyomásnak a hatására aztán bevezette a halottak hete fesztivált, Dermező legnagyobb ünnepévé varázsolván a mindenszenteket.

Keve Lídia, jelenlegi polgármestere a falunak is készül az idei fesztiválra. Cukorkákat gyártat, egyedi dobozolású csokoládékat rendel, cukrászokkal ímélezik, sztárvendég után nézelődik, aggódik, hogy kevés műsorterv érkezett a kiírt pályázatra, pedig nyakán az október vége. Mindemellett a lélekszennyeződések káros hatásait figyeli a kamaszokon, akiknek zöld, reménytelen lelke egyre aranylótoltokkal sárgul.

Koporsóba dobott luxusruha, fekete és krémszínű. A kinőtt sírás ajándék mellé. A szobája egy temető. Olvassa a sok nevet a tárgyakon. Legjobb főnökasszony. Dilis kolléganő. Kicsi nyuszim. A fény kissé olvadt, puha, svéd macabre-cukorka. Fűzfát szaggat minden levegővétel. Kiemelkedik a gödörből Süti kutya. Hetvenhétszer is megbocsát neki. A temető suttog: Itt vagy odaát! Rendbe kéne tenni a sírhelyet. Senki nem ér rá kijárni. Olyan rég halott. Néha eszükbe jut azért. Rozsdás temetőkapu a konyha. Nyikorog, ha arra jár ő. Valószínűleg depis. Kerüli az élőket. A legújabb, legdrágább napot nem is látta már. Ő egy koszorú. Egy gyertya. Egy nagy tábla kő. Port nyelő, mély gödör. Nem olyan, mint a fák ágai közül sütő napsugarak, nem is nyúlós, marasztaló és saras, mint a temetői pázsit, nem emlék, csak egy rég megtörtént létezés. Kimegy, és tesz fel egy teát a halála negyvenedik napján. Aztán visszatér az élők közé. Misztériumjátéka szögeit a fiókba teszi. A francba! Feltámadt. Ez nem ér véget! Soha nem ér véget! Ő a csók, amitől megszűnik az apokalipszis. Letörli a szarkómát a testről az érintése. És letörli az eget, a földet, és nem lesz többé a lélek-kemoterápián. Összeszedi az öröklét a szennyest a kanapé elől. A bögrét, amit az úr a harmadik napon látott el macival, szívvel, fülét a tenyeréhez tapasztja, és hallja száguldó pulzusát. Mikor a többiek észreveszik, hogy ott áll előttük, mindenki a sebei felé nyúl. Kibontja

zörögve az édes, omló fényt. A szoba abbahagyja a sírást. Szép csendben lehunyja ablakát. Szavak állnak körülötte.

A megnyitóbeszédével vesződik. Szellemesnek kéne lennie, jól összeszedett beszédet kéne mondania, hiszen az idei fesztiválon országos médiaismeretségre tesznek szert. Jelen lesz az összes újság, tévéstáb, körülbelül háromezer ember foglalt szállást a faluban vagy a szomszédos falvakban. Közben a koporsóparipás vidámparki körhinta is csúszik, pedig nagyon kellene, de késik a kamion. Egyre jobban úgy érzi, hogy ő a halott, akin nevet, vígad a falu. Minden évben ez a felhajtás. Idegenek, humoristák, zenészek, macabre-játékok, édességek, sörsátrak, sültgesztenyések, meg egy csomó turista. Panaszok a hangos bulik miatt, megvendégtelt polgárőrök. Ingyenc halottak, akiknek mindenféle ételt kell rendelni, mert nem akármit esznek meg november elsején. Közben végignézni, ahogy gyerekkora óta ismert emberek életét figurázzák ki egy kis haszon reményében.

Elege van. Nassolnia kell egy kicsit a Sudami dombon az éjszakai táj látványából. Kilovagol a halotti hintóhoz tartozó Igor hátán. Két éve nem lovagolt. Ő nem ilyen. Nem bazaltos. Nem fürdik benne csillag. Hozzá nem szólnak a farkasok. Se feltáráásra váró mélység nincs benne, se nem utaznak át rajta pengeéles, vas érzések robogva. Nem fagy rá a könny évente ősszel, nem küld senkit, nem is vár senkit vissza. Nem gyengéd és szelíd, mint az est, nem karcsú, mint a Ráv patak melletti égerek. Nem tűzlepke. Rettentően gyűlöli, ha meg akarják érinteni a lelkét, ne adj Isten, a testét. Ő a nem újra festett, letört háttámlájú pad a kultúr előtt. Ő a le nem nyírt fűvű park a templom alatt, ami most a ló hátáról a Sudami domb tetejéről nem is látszik csúnyának. Az ő csontjából arcvíz lesz, olcsó, amit csak az öreg bácsikák vesznek majd, mert rettenetes illata lesz. És hallja a szerelmet a kupola alól szólni. Hogy nem. Nem ez ő. Nem ez lesz ő. Igor, a ló sírni kezd. Elszorul a hasa. Alig kap levegőt. Érzi, hogy nagy a baj. Hogy valami olyasmivel áll szemben, amivel még nem találkozott. Leporolatlan villanyoszlopok, mosatlan, zsíros házfalak, fekete, poros, sárlapkás úton, szétszórt emberek között vágtat. Hívja azonnal az állatorvost, és megnyugszik. Mint megtudja, a lovak nem sírnak. Képesek érelemre, mozog a fülük, vagy ilyesmi, de sírni nem szoktak érzelmi alapon, csak az összegyűlt port, csipát kimossa a könnycsatornájuk. A történet a magasból pedig nevet rajta, kíméletlenül nevet, míg csontváznak öltözött emberek fáklyákkal elindulnak az alsó temető felé a főpróbára.

Hideg, rendelt, olcsó szél érkezik észak felől, előre kerülnek a kopasz, emberek után kapkodó faágak, biggyedt szájú, sűrű felhőt tesznek az ég-
re, és vacognak a képmutató, erőltetett fagyos estében, mosolyogva.